

HET GERECHT IN HET KANTON GERAARDSBERGEN TIJDENS DE BURGERMAATSCHAPPIJ (ca.1795 - ca.1920)

door Marc VAN TRIMPONT

De door sommigen zo verguisde 19e eeuw is er eigenlijk en ontegensprekelijk een van fundamentele veranderingen, en niet in het minst op het politiek-maatschappelijke vlak.

De omverwerping van de heerschappij van de adel kwam op gang met de Amerikaanse revolutie in 1776 en kreeg zijn beslag door de Franse revolutie van 1789. Voortaan zal de maatschappij van de burgerij zich doen gelden.

Op 20 april 1792 verklaart Frankrijk de oorlog aan Oostenrijk dat over onze gebieden heerst. Op 6 november verliest Oostenrijk de slag bij Jemappes, en Vlaanderen (1) komt in de greep van de Fransen. Na de slag bij Neerwinden keren wij terug naar de vorige "eigenaar", maar in de zomer van 1794 worden de Oostenrijkers uiteindelijk verslagen. Geraardsbergen en omgeving is in handen van het Franse revolutionaire bezettingsleger op 8 juli 1794, maar per 1 oktober van het jaar nadien werden wij officieel Franse staatsburgers; Oostenrijk zal trouwens in 1797 ons land plechtig overdragen aan Frankrijk. Ons land werd ingedeeld in departementen, kantons en municipaliteiten. Eerder al, namelijk in 1793, was de Republikeinse kalender opgesteld en verplichtend gemaakt (hij werd opnieuw afgeschaft in 1805). Onze voorouders kregen een republikeins kleedje aangetrokken. De eed van haat tegen het koninkdom, dit was de eed waarbij men officieel verklaarde het nieuwe gedachtengoed aan te kleven d.w.z. *voor vrijheid en voor gelijkheid en tegen de heerlijke privileges* te zijn, werd opgelegd aan alle ambtenaren en agenten van de Staat. Ook het dragen van de zogeheten kokarde was verplichtend. Er werden vrijheidsbomen geplant en vrijheidsfeesten georganiseerd. Maar ook de criminaliteit steeg zienderogen: onder het mom van de tricolore kokarde zijn moord en plundering schering en inslag. Er komt een totaal nieuw belastingswezen: gedaan met tienden en met cijnsgronden, maar een grondbelasting, enz. Gedaan ook met die warboel in maten en gewichten; het tiendelig stelsel wordt de regel. Ook de rechtspraak werd ten gronde aangepakt, en alle rechtbanken van het oude systeem werden vervangen, en op het laagste echelon komt er een zogeheten vredegerecht. De parochieregisters worden afgeschaft als officieel administratief instrument en in de plaats daarvan komen de registers van Burgerlijke stand. Er ontstaat een machtsstrijd met als inzet de scheiding tussen Kerk en Staat, wat een kerkvervolging tot gevolg heeft: de macht van de Kerk wordt gefnuikt en haar heersende rol wordt overgenomen door de Staat. Kortom de Franse revolutiebrengt wezenlijke hervormingen in nagenoeg alle gelederen van het maatschappelijk leven. Een terugkeer naar het gedachtengoed van het Ancien Régime is na een korte tijdsperiode gewoon ondenkbaar geworden.

(1) Met Vlaanderen wordt de regio bedoeld zoals wij die vandaag kennen.

VREDERECHTERS:

- Jacques Grégoire **BEGHEIJN**, 1796-1798: kanton Geraardsbergen (stad)
- Jean Guillaume Ghislain **WOLFCARIUS**, 1796-1797: kanton Nederboelare

- Jean Laurent **(DE) BLONDEL**, 1798-1800(?): kanton Geraardsbergen (stad)
- Pierre **DEPORTEMONT**, 1797-1798: kanton Nederboelare
- Pierre-Jean **DE L'ARBRE(?)** ...-1801(?): kanton Nederboelare(?)

- François Claude **DE CLIPPELE**, ca.1800-1816

- Jean Guillaume Ghislain **WOLFCARIUS**, ca. 1817-1830

- Egide François **DE BRABANTER**, 1830

- ...? **VAN WILDER**, ook **DE WILDER**, ...? -1832/1833 (?)

- Pieter-Jan **DE CLIPPELE**, 1833-1860

- Jean François **VAN CLEEMPUTTE**, 1860 - 1865

- Henri **LIEFMANS**, 1865-1870

- Auguste **DE PORTEMONT**, 1870-1879

- Georges Marie **DE WIJLGE**, 1879-1880

- Victor **VAN SANTEN**, 1880-1892

- Karel **VELGE**, 1892-1913

- Albert Louis Ghislain Clément **DE L'ARBRE**, 1913-1946

- Albert **D'HAESE**, 1946-1966

- Ghislain **OTTE**, 1966-1984

- André **DE BUYST**, 1984-

VOORZITTERS VAN DE WERKRECHTERSRAAD:

- Charles **ANTHEUNIS**, zn., 1866-1875

- Alexander **BRUYNEEL**, 1876-1887

- Karel-Lodewijk **VAN TRIMPONT**, 1887-1912

- Emile Philippe François **VAN DEN DAELEN**, 1912-1918

- Jules **DE RUYVER**, 1921(?)-1926(?)

I. VREDEGERECHT

ONTSTAAN & BEGINPERIODE (2)

Een van de nieuwigheden daterend uit de Franse tijdsperiode is de hervorming van het rechtswezen. In elk kanton werd een zogeheten Vrederecht opgericht en in de departementen werden burgerlijke en correctionele rechtbanken in het leven geroepen waarin alleen beroepsrechters zitting hebben. En op het vlak van de rechtspraak werd de Code Napoléon ingevoerd.

De functie van vrederechter, rechter van vrede geheten, werd in Frankrijk ingevoerd bij decreet van 24 augustus 1790. In de beginperiode werden de vrederechters verkozen voor een periode van twee jaar.

Tijdens de volgende jaren, vooral tot het ontstaan van het Consulaat zijn de wetten vaak veranderd; zowel de bevoegdheid van de magistratuur als de organisatie van het rechterlijk apparaat ondergingen niet onbelangrijke aanpassingen of wijzigingen. Aldus is er bijvoorbeeld het *besluit der volksrepresentanten, en extrait der wetten over de organisatie van het judiciaire order in civiele materien* van 2 frimaire IV (23 november 1795), meer bepaald par. III waarin sprake is van het *regt van bevreding*. Krachtens deze wet is er in elk kanton(3) een vrederechter die vier *prud'hommes assesseurs* heeft. Zij worden door de volksrepresentanten (*Représentants du peuple*) benoemd op voordracht van de burgerlijke rechtbanken. De vrederechter benoemt zelf de griffier. De bevoegdheid van de vrederechter wordt duidelijk omschreven in par. IV van voornoemde wet: *Van de competentien van het Vrede-regt in civiele materien*:

- Bevoegdheid zonder mogelijkheid tot beroep tot een beding van 50 ponden, en mits mogelijkheid tot beroep tot 100 ponden.

(2) Tenzij anders vermeld zijn de algemene gegevens i.v.m. deze periode (gemakshalve) overgenomen uit: M. VAN TRIMPONT, *Het Vrederecht van het kanton Nederbrakel, regesten van akten uit de Franse periode*. (1802-1815), jubileumboek uitgegeven door het Triveriusgenootschap n.a.v. zijn zilveren jubileum, Brakel, 1995, p.1-4.

Het weze overigens beklemtoond dat dit artikel niertot doel heeft volledige algemene informatie te brengen over het vrederecht en de politierechtbank. Belangstellenden kunnen hiervoor terecht bij Karel VELLE, *Het vrederecht en de politierechtbank (1795-1995): organisatie, bevoegdheden en archiefvorming*, Brussel, 1995, meer bepaald in deel I, hoofdstuk III op p.83-174: "Taken materiële bevoegdheden en rechtspleging" en in deel II, hoofdstuk II op P.231-279: "De bevoegdheden van de politierechtbank".

(3) Op 14 fructidor j.III (31 augustus 1795) werd volgend Besluit uitgevaardigd: '*Nouvelle*' *division du territoire de la Belgique, Pays de Liège et autres pays adjacens, en neuf arrondissements ou départements, arrêté par le comité de Salut Public de la Convention Nationale, le 14 Fructidor, troisième année de la République Française*'. Krachtens dit besluit treft men in het Scheldedepartement het 17e kanton aan, het kanton Geraardsbergen: Geraardsbergen (stad), Overboelare, Zarlardinghe, Goeferdinge, Nederboelare, Deftinge, Schendelbeke, Idegem, Grimminge, Onkerzele, Waarbeke, Zandbergen, Moerbeke, Viane, Nieuwenhove, 'et leurs dépendances'.

Dit Besluit beslist de stichting van het kanton maar mag niet worden gezien als zijnde de feitelijke oprichting van de vrederechten; dit is totaal uitgesloten op die datum zoals verder uit deze bijdrage zal blijken. De oprichting of de vestiging van het kanton Geraardsbergen vond plaats op 11 nivôse IV of 1 januari 1796; (RIKSARCHIEF RONSE, Modern gemeentearchief (=MGA) Geraardsbergen nr. 64; Régistre des séances de la Municipalité de la commune de Grammont).

Het nieuwe Franse bewind streefde er met alle middelen naar om alles wat maar kon herinneren aan het ancien régime uit de levenssfeer te bannen; daarom moesten gemeenten en kleinere steden samensmelten tot municipaliteiten. Even later zullen de Fransen zelf deze regel ongedaan maken. Wat Geraardsbergen betreft viel de municipaliteit samen met het kanton.

- Aard van de materies welke tot die bevoegdheid behoorden:
 - Geschillen i.v.m. schade aangericht door mens of dier aan velden, veldvruchten en oogst.
 - Verplaatsing van grenspalen, wegnemen van grond bomen hagen grachten en andere afsluitingen (binnen het jaar begaan), en van andere bezitsvorderingen.
 - Herstellingen door huurder aan huizen, boerderijen.
 - Vergoeding voor genotderving door pachters of huurders, en van vermeende beschadiging (eigenaars).
 - Geschillen i.v.m. de uitbetaling van het loon aan arbeiders, dienstpersoneel, en i.v.m. naleving van afspraken tussen werkgevers en werknemers.
 - Verbale beledigingen, slagen en '*faitelykheden*' (= handtastelijkheden) voor zover de strafrechterlijke weg niet werd gevolgd.
 - Verzegeling.
 - Geschillen vader / zoon, grootouder / kleinkind, oom / neef, of tussen aangehuwden
 - Familieraden i.v.m. aanstelling van voogden en curatoren, meerderjarigheidsverklaringen , e.d.

Het is eenieder bekend dat er de eerste jaren van de Franse revolutie angstvallig over gewaakt werd alle uitwendige tekenen waarmede het Ancien Régime voor de geest kon worden geroepen te bannen. Alle staatsambtenaren waren trouwens verplicht de eed van haat tegen het koninkdom af te leggen: *Geen member der geconstitueerde magten van de republiek en zal voortaan in het oeffenen van zyn ampt niet mogen treden, zonder voor-af den eed gedaen te hebben van haet aen het koninkdom. De gene die hunne fonctien zouden oeffenen zonder eed gedaen te hebben, zullen gestraft worden met de pene van deportatie.*

En over de rechters zegt een volgend artikel van dezelfde wet uitdrukkelijk: *De gene onder de regters die den eed van haet aen het koninkdom nog niet gedaen hebben, zullen hem ontluyken (=afleggen) binnen de dry dagen naer de publicatie der tegenwoordige wet (4). De gene binnen dat delay hunne demissie niet gegeven en met deszelfs verloop dezen eed niet zouden gedaen hebben, zullen met de selve pene van deportatie gestraft worden.*

De breuk met het Ancien Régime vond ook zijn weerspiegeling in de kledij van de vrederechters: geen speciale kledij dus, *maer voor een tecken van onderscheyd zullen zy eenen metaelen olyf-tak draegen, hangende op de borst aan een wit lint met kleine blouwe en roode strepen; in de hand eenen witten stok, mans lengde, met eenen yvoiren appel, waer-op eene ooge zal gegraveert zyn in 't zwart.* Ook de wedde of het tractement van de toenmalige vrederechter klinkt als een curiosum in onze "moderne" oren: *Het tractement der vrederegters zal zyn van duizend myriagrammen (5) tarwe in de arrondissementen boven de dertigduizend inwoonders, en van acht honderd myriagrammen in al de andere, zonder prejuditie der vacatien, die hun door de wetten zullen geattribueert worden.* Vanaf het jaar VII (1798 / 99) gold echter een wedde van 800 frank per jaar voor de kantons in Oost-Vlaanderen, behalve de vier kantons Gent.

Al deze Franse wetten, evenals de Franse grondwet van het jaar III (september 1795) die de hiërarchie van de rechtbanken bekrachtigt: vredegerecht-departementele rechtbank, met bovendien het bestaan van een handelsrechtbank en van het hof van Cassatie, werden in ons land van kracht per 6 december 1796. Tegelijkertijd werd het principe van de scheiding der machten bevestigd.

(4) Wet dd. 9 ventôse IV (9 maart 1796), art. 1 en 2

(5) 1 myriagram staat voor 10 kilogram.

De rechterlijke macht lag in de handen van verkozen rechters. Het kiezerskorps werd geselecteerd uit de *citoyens* die ingeschreven waren in het *registre civique*. De zogeheten *assemblée primaire* met de eerstegraadskiezers verkozen de *électeurs*, de vrederechter en de gemeentebestuurders. Op hun beurt verkozen de *électeurs* de overige leden van de rechterlijke macht, de wetgevende macht en de departementele bestuurders.

Op 13 februari 1796 werd een herverdeling van de kantons doorgevoerd. Het "groot kanton Geraardsbergen", d.i. het kanton ongeveer zoals het er vandaag uitziet werd opgesplitst in twee kantons: het kanton Geraardsbergen met alleen Geraardsbergen-stad, en het kanton Nederboelare dat volgende gemeenten omvatte: Nederboelare, Overboelare, Zarlardinghe, Goeferdinge, Deftinge, Schendelbeke, Idegem, Grimminge, Onkerzele, Waarbeke, Zandbergen, Moerbeke, Viane, Nieuwenhove, Ophasselt, Smeerhebbe, Voorde, Vloerzegem (6). Deze opsplitsing bleef nagenoeg zes jaar van kracht.

Het volstaat uiteraard niet bij wet fundamentele vernieuwingen te beslissen, deze nieuwigheden moeten ook daadwerkelijk worden doorgevoerd. Te dien einde stuurde de Franse regering een gevolmachtigd regeringscommissaris naar België, Louis Ghislain Bouteville (*commissaire général du gouvernement près des neuf départements réunis*); deze verbleef in ons land van 21 december 1795 tot 20 januari 1797 (7). Het is duidelijk dat het hem materieel onmogelijk was nog in 1795 de door de wet voorgeschreven gemeenteverkiezingen uit te schrijven. Hij benoemde dus de overheden voor de gemeenten en voor de municipaliteiten, en deed hetzelfde voor de vredegerechten. De enige direct door Parijs benoemde ambtenaar was de *commissaire du Directoire* die er moest op toezien dat de Franse wetten strict werden nageleefd.

Maar alvorens verder te gaan met het Franse verhaal weze in verband met de oprichting van de vredegerechten herinnerd aan de eerder door de hervormingsgezinde keizer Jozef II ingevoerde "rechtbank van eerste aanleg" wat een voorloper zou kunnen genoemd worden van het vredegerecht (en niet een voorloper van onze huidige Rechtbank van Eerste Aanleg). Op 1 januari 1787 vaardigde hij inderdaad twee edicten uit waarbij zowel de administratieve als de gerechtelijke organisatie ondersteboven werd gekeerd. Dit soort "staatsgreep" waardoor eeuwenoude instellingen met één pennetrek ongedaan werden gemaakt moest onmiddellijk worden ingeplant. Wat meer bepaald het rechtswezen betreft, werd komaf gemaakt met een rechtssysteem dat sinds mensengeheugnis bestond.

(6) Nouvelle division du département de l'Escaut en cantons / Nieuwe verdeling van het departement van de Schelde in cantons, 24 pluviôse 4e jaar. Geraardsbergen wordt kanton nr.24 en Nederboelare nr.25. (Gand, de l'Imprimerie A.B.Stevens, Imprimeur du Département).

Ten gronde van deze opsplitsing ligt het feit dat Geraardsbergen-stad meer dan 5000 inwoners telt. Een en ander blijkt tevens uit een verslag van 4 pluviôse IV (24 januari 1796) van het bestuur van het Scheldepartement waarin onder nr.16 te lezen staat: Le canton d'Aspelare voisin de Ninove, dont le chef-lieu est à une grande distance des extrémités, et qui d'ailleurs n'offre aucun avantage local, devrait être supprimé et fondu dans les trois cantons voisins Ninove, Herzele en Grammont; on donnerait en ce cas à (...)et à Grammont (ou Nederboelare) Ophasselt, Smeerebbe, Voorde, Vloerzegem; (...). En onder nr.17: Grammont ayant une population au delà de 5000 âmes doit former un canton. Les autres communes avec celles ci-dessus nommées détachées d'Aspelare formeraient un nouveau canton dont le chef-lieu serait à Nederboelare. (ALGEMEEN RIJKSARCHIEF, BRUSSEL (=ARA), ref. I.161, M.-R.THIELEMANS, Inventaire des papiers des commissaires du Gouvernement près des neuf Départements Réunis, dits papiers Bouteville, nr.35; bundels niet-gefolieerde stukken met o.a. het rapport waarvan sprake.

(7) E. HUBERT, Correspondance de Bouteville, Brussel, 1929 (inleiding)

Voortaan zou een Hoge Justitieraad te Brussel en 63 zogeheten "rechtbanken van eerste aanleg" instaan voor de rechtspraak (8). Het *Koninklijk Gericht van Eerste Instantie tot Geeraertsberghe* was er een van. Alhoewel deze rechtbank inderdaad werd opgericht en de rechters waren benoemd, (Jacques Grégoire Begheijn, Jacques Bijl en François de Ruyter) lijkt ze alleen in mei 1787 enige activiteit te hebben gehad (9). Ten behoeve van deze rechtbank had de stad op de tweede verdieping van het stadhuis vijf kamers in gereedheid gebracht (10). De hervormingen riepen echter zoveel verzet op dat ze allemaal werden ingetrokken alvorens echt in werking te zijn geweest.

Overigens geeft de stand van zaken over de activiteit van de 'oude' rechtspraak toch een betrouwbare aanwijzing; het is immers toch niet denkbaar dat rechtbanken van twee verschillende rechtssystemen naast elkaar zouden hebben gewerkt ! Welnu, het laatste strafrechterlijk vonnis volgens het oud systeem dateert van 14 november 1795, de laatste akte '*furnissemmenten*' van 2 december en het laatste vonnis in burgerlijke zaken van 28 december 1795 (11).

Dit gezegd zijnde keren wij terug naar het Franse verhaal.

In het register '*Protocole Général*' (12) staan de mensen genoteerd die in de prille beginperiode van het Franse Bewind geacht waren het bestuur en de rechtbanken in handen te hebben. Hieruit kan worden geconcludeerd dat **F.(?) Deportemont** en **J.L. Blondel** de eerste vrederechters waren respectievelijk voor de kantons Geraardsbergen en Nederboelare. Het is echter zeer twijfelachtig dat ze echt hun ambt zouden hebben uitgeoefend, en bovendien zijn ze maar een symbolische periode "in functie" geweest, want reeds op 2 pluviôse (22 januari 1796) bericht Bouteville aan de Minister van Justitie te Parijs dat '*les tribunaux des départements de l' Escaut et de Jemappes sont désorganisés par la démission des juges*' wat overigens de algemeen heersende malaise illustreert.

Nog voor de *Commissaire du Directoire Exécutif* (13) benoemd was - helemaal in den beginne, en alleszins bij de momentopname de dato 9 nivôse IV (30 december 1795) werd dit ambt waargenomen door J.L. Blondel (14) - kwamen bij Bouteville suggesties binnen over mogelijke (nieuwe) kandidaat-vrederechters voor Geraardsbergen. Bouteville was overigens uitermate voldaan over de wijze waarop de jongste weken in het Scheldedépartement gecollaboreerd (15) werd met de Fransen.

(8) H.PIRENNE, *Geschiedenis van België* (vertaling), dl.3, p.213.

(9) RAR, OGA Geraardsbergen, nrs.403 en 404 (microfilm BLGM 2B, 1052).

(10) A. DE PORTEMONT, *Recherches historiques sur la ville de Grammont en Flandre*, Gent, 1870, t.I.,p.157, voetnoot 2.

(11) RAR, OGA Geraardsbergen, nrs. 1593, 1613, 1618 (microfilms BB.110, BB.116, BB.117).

(12) ALGEMEEN RIJKSARCHIEF (ARA), Brussel, ref.I.161, M-R. THIELEMANS, *Inventaire des papiers des commissaires du gouvernement près des neufs Départements Réunis*, dits *Papiers Bouteville*, nr.68.

(13) Bij besluit van 24 pluviôse IVG (13 februari 1796) werd François De Clippele, rechtsgeleerde benoemd op deze post te Geraardsbergen.

(14) ARA M-R. THIELEMANS, o.c. nr.68 '*Protocole Général*'.

(15) De term "collaboreren" mag hier niet worden begrepen in de betekenis welke dit begrip in onze geesten oproept sinds de laatste wereldoorlogen. Vooreerst nam de Franse Staat als vreemde overheerser gewoon de plaats in van een andere vreemde overheerser, en vervolgens, maar dit kan veeleer als een juridische spitsvondigheid worden gezien, waren onze voorouders per 1 oktober 1795 Franse staatsburgers geworden. Wat er ook van zij onze voorouders hebben met respectievelijk ALLE regimes "gecollaboreerd": de notulen van de gemeenteraad spreken boekdelen op dit vlak.

In zijn brief van 11 ventôse IV (1 maart 1796) naar de minister van Binnenlandse Zaken te Parijs bejubelt hij de gang van zaken aldaar (16). En op 12 pluviôse IV (1 februari 1796) kreeg Bouteville een lijst voorgeschoteld met kandidaat-vrederechters onder wie een zekere Revel, *ex administrateur près de l'administration à Gand demeurant à Assebroeck*, als kandidaat voor Geraardsbergen (17). Van zijn kant stuurde François de Clippele op 23 ventôse IV (12 februari 1796) een warme aanbeveling voor Jacques Grégoire Begheijn die overigens op 28 ventôse (17 februari 1796) ook de steun kreeg van het Oudenaardse *Tribunaal Civil* (18). Zowat een maand nadien, op 4 germinal IV (24 maart 1796) wordt zowel de vrederechter van het kanton Geraardsbergen als deze van het kanton Nederboelare benoemd (19):

Jacques Grégoire BEGHEIJN wordt vrederechter van het toenmalige kanton Geraardsbergen wat samenviel met het huidige Geraardsbergen-centrum.

Hij is geboren te Geraardsbergen op 11 maart 1753 als zoon van Jacob Francies Begin of Begheijn (1724-1772) en van Barbara Servrancx. Hij was licentiaat in beide rechten (20). Hij was gehuwd met Juliana Paula van Bouchaute, dochter van Petrus Egidius en van Maria Albertine de Bruijne (uit Geraardsbergen). Maar met zijn benoeming waren de organisatorische problemen nog niet van de baan. Er heerste een warboel van jewelste, in die mate zelfs dat François de Clippele (de *Commissaire du Directoire*) het nodig acht Bouteville in hoogsteigen persoon te alarmeren en diens aandacht te vragen voor de ernst van de toestand (21). Het initiatief van De Clippele blijkt dadelijk gehoor te hebben gekregen want op zondag 12 juni 1796 kwam het stadsbestuur bijeen, naar alle waarschijnlijkheid in spoedzitting, in verband met een "*lettre du citoyen Meullard commissaire du Directoire Exécutif près le Tribunal de Police Correctionnelle de l'arrondissement d'Alost en date du 23 prairial (11 juni) informant que l'installation de juge de paix Jacques Grégoire Begheijn se fera mardi prochain à quatre heures de relevée*"(22), dit is

(16) E. HUBERT, o.c., p.130: '*C'est un des meilleurs départements*'. (...) A l'exception de deux cantons (vermoedelijk Geraardsbergen en Nederboelare) l'organisation est complète. Les tribunaux civils criminels, de police correctionnelle, les juges de paix et une partie des assesseurs tout est en activité. (...)'.

(17) ALGEMEEN RIJKSARCHIEF (=ARA), BRUSSEL, ref. I.161, M-R. THIELEMANS, o.c., nr.35: bundels niet gefolieerde documenten w.o. brief dd. 12 pluviôse IV van de Brusselse vrederechter J.C. Jacobs met een lijst van kandidaat vrederechters voorgesteld door de '*parti républicain de Gand*'.

(18) ARA, M.R. THIELEMANS, o.c., nr.35 o.c. waaronder brief van 23 ventôse van F. de Clippele die J.G. Begheijn omschrijft als '*homme de loi ayant servi avec honneur dans l'ancienne magistrature et honoré de la confiance des représentants du peuple qui l'ont nommé secrétaire de l'administration du pays d'Alost qui vient de cesser fonctions par la mise en activité des cantons*', en voorstellen dd. 28 ventôse uitgaande van het Tribunal Civil dat ook een tweede kandidaat had opgegeven met name een zekere Stevens uit Gent.

(19) ARA, ref. I.161, o.c. '*Papiers Bouteville*', nr. 160: bundels niet gefolieerde documenten w.o. '*Tableau des citoyens formant les autorités constitutionnelles de la commune et canton de Grammont département de l'Escaut*' opgemaakt op 18 fructidor IV (4 september 1796), en nr. 174: bundeltje niet gefolieerde stukken met de bemanning van het vredegerecht kanton Nederboelare.

(20) Zowel kerkelijk als wereldlijk recht.

(21) ARA, M.R. THIELEMANS, o.c.,nr.36: bundel niet gefolieerde stukken waaronder brief de dato 18 prairial IV (6 juni 1796) van Fr. de Clippele aan citoyen Bouteville: '(...). Privés depuis cinq mois de nos anciens tribunaux nous sommes encore à attendre l'organisation du tribunal de paix dans mon canton (=huidige Geraardsbergen-centrum). Vous pouvez juger quel préjudice une desorganisation pareille porte à l'ordre public, quels dommages en souffrent nos administrés, quelle matière cela fournit aux ennemis du gouvernement républicain pour le calomnier, vous jugerez ainsi que moi combien il est instant de faire cesser cet état de choses. (...)

(22) zie volgende bladzijde.

N. 530 Procès verbal de Serment de la haine au Royauté et au
 Honorables et de Attachement et fidélité à la République
 et à la Constitution de L'an 3 par le Loi de
 Vertout au 5. prêté par le citoyen Jacques Guyon Breyhuy
 Cite Juge de paix de ce Canton ainsi que de la Déclaration de
 non parenté et de non alliance de ses Enquêtes sur degré
 Enoncé par le Loi de 3 Brumaires au 2. de la même Loi
 bien et fidèlement s'acquitter des fonctions lui confiées
 par les Loix et de son Juratation dans les Dites fonctions
 Copie conforme de l'expédition de ce procès verbal a été
 Déposé au J. G. Jacques Guyon Breyhuy

J. G. Breyhuy
 J. Van Barchant Agent
 Jacques Breyhuy
 J. G. Breyhuy
 J. G. Breyhuy
 J. G. Breyhuy

Proces-verbaal van de "eedafliegging tegen het Koningdom"
 door J.G. BEGHEYN.
 (RIJKSARCHIEF RONSE, Modern Gemeentearchief Geraardsbergen, nr.65:
 fragment uit de "Séance du 28 floréal an 5")

op 14 juni 1796 om vier uur in de namiddag. Begheijn legde de opgelegde eed van haat af op 28 floréal van het jaar V (17 mei 1797); hij bleef zeker in functie tot de maand messidor j.VI (juli 1798) wat blijkt uit meerdere verwijzingen in de notulen van het stadsbestuur.

En op 29 vendémiaire j.VI (20 oktober 1797) zag de samenstelling van dit vredegerecht eruit als volgt:

Vrederechter: J.G. Begheijn, licentiaat in beide rechten

Bijzitters:

- François De Beck, handelaar (*négociant*)
- P. van Wetter
- D. Vanden Bossche (in de plaats van de in juni 1796 aangestelde Gillis van Lul ?)
- Lieven Lison, koopman (*marchand*)
- Notaris Jean Bijl was helemaal in den beginne ook bijzitter en hij was als dusdanig aangesteld door het Tribunaal Civil (23); hij was zelfs eerste bijzitter althans volgend "Den Dender-bode" die over hem schrijft: "*Te beginnen van 1796 eersten assessor van den vrederechter des kantons Geraardsbergen*" (24).
- Eind 1797 is Pierre Joseph Wicheler erbij gekomen vermoedelijk als vervanger van Jean Bijl die griffier zal worden in opvolging van P. de Portemont die vrederechter wordt.
- En op 7 vendémiaire (28 september 1798) werden als bijzitter aangesteld: François de Beck, Lieven Joseph Lison en Jacques François Quintin. En op 25 nivôse VII (14 januari 1799) legt Pierre Joseph Wicheler de eed af als bijzitter (25)

Griffier: P. De Portemont (26)

Begheijn nam voortijdig ontslag; hij was trouwens niet de enige. Blijkens een brief van 28 messidor j.VI (16 juli 1798) van de '*Commissaire du Directoire Exécutif près administration municipale du canton de Grammont*' en een brief geschreven door een van de bijzitters hebben zowel vrederechter als griffier ontslag genomen; bovendien weigeren de bijzitters één hunner aan te duiden om het ambt waar te nemen in afwachting van de benoeming van een nieuwe titularis. Het stadsbestuur beroept zich op artikel 51 van de '*Code des délits et des peines*' waar voorzien is dat de vrederechter van het dichtbijgelegen kanton moet inspringen wanneer een collega belet is, en beslist op 1 thermidor j.VI (19 juli 1798) dat meer bepaald de vrederechter van het kanton Nederboelare en mocht deze niet beschikbaar zijn de vrederechter van het kanton Ninove hem maar moest vervangen (27).

(22) RIJKSARCHIEF RONSE (=RAR), Hedendaags of Modern Gemeentearchief (=MGA) Geraardsbergen, nr.64, o.c. notitie nr.68, séance du 24 prairial IV (12 juni 1796). In notitie nr.11, séance du thermidor IV (23 juli 1796) staat genoteerd dat betrokkene een "copie conforme" overhandigd werd van zijn benoeming.

(23) ARA, M.R.THIELEMANS, o.c., nr.160 'Tableau des citoyens...' enz.

(24) Den Dender-bode, jg.1, nr1, 20 sept. 1846 (Met dank aan ons medelid de heer Maurice d'Haese uit Geraardsbergen. Den Dender-bode was een weekblad uitgegeven te Aalst; het omschreef zichzelf als "onafhankelijk Catholyk-Liberael".

(25) RAR, MGA Geraardsbergen, nr.68: Feuille pour la redaction des proces verbaux des séances de l'administration municipale de l'an 7, notitie nr.24 en nr.262.

(26) RAR, MGA G'bergen, nr.65, Séances de l'administration municipale du canton de Grammont, zitting van 28 floréal V (17 mei 1797). nr.66 (notitie 922,977). nr.68: Feuille pour la rédaction des proces-verbaux des séances de l'administration municipal de l'an 7 (notities 24,68,262,858).

(27) RAR, MGA G'bergen nr. 104, Register met afschriften van in- en uitgaande brieven (september 1794 tot oktober 1813), p.99-100.

Op dezelfde datum als Begheijn werd **Jean WOLFCARIUS** benoemd tot **vrederechter** van het kanton **Nederboelare**. Deze rechtskundige is geboren te Moen op 12 december 1762 en was de zoon van Jan Antoon Wolfcarius en van Maria Clara Rohaert of Roeckaert. Hij overleed te Geraardsbergen op 10 augustus 1830.

Op 26 thermidor IV (13 augustus 1796) zag de samenstelling van het vredegerecht Nederboelare eruit als volgt (28):

Vrederechter: Jean Wolfcarius

Bijzitters:

- Francois Daver (D'haever), handelaar, gewezen schepen
- Charles Steck(e), handelaar (29)
- David Tusschaens, landbouwer
- Jean Salligo, broodbakker.

Hoelang Wolfcarius dit ambt precies uitoefende is niet duidelijk. Het staat echter vast dat hij zijn ambtstermijn niet volledig heeft uitgedaan want op 14 brumaire IV (4 november 1797) wordt hij vermeld als lid van het 'Tribunaal Civil' te Oudenaarde: *Ecrit lettre au (...), J. Wolfcarius, membre du tribunal Civil (...)*(30). Hij werd opgevolgd door **P(ierre) DEPORTEMONT** (geboren te Geraardsbergen op 11 oktober 1750) tot nog voorzitter van het kanton Geraardsbergen (31), en zoon van Philippe de Portemont en van Anne Marie van Ongeval. Maar de nieuwe vrederechter sterft te Bergen op 31 maart 1798, kort na zijn aanstelling dus.

(wordt vervolgd)

(28) ARA, ref. I.161, o.c. 'Papiers Bouteville', nr.174: bundeltje niet gefolieerde stukken m.b.t. vredegerecht kanton Nederboelare.

(29) Oorspronkelijk was Pierre Hoogstoel voorzien, maar zijn naam werd geschrapt en vervangen door Charles Steck (ARA, ref.I.161, 'Papiers Bouteville', nr.37: bundel niet gefolieerde stukken van 12 tot 30 thermidor IV (30 juli tot 17 augustus 1796) waaronder niet gedateerde notitie getekend Wolfcarius).

(30) RAR, MGA Geraardsbergen nr. 66 (notulen stadsbestuur), notitie nr.977. Het 'Tribunal Civil' is vergelijkbaar met onze huidige Rechtbank van Eerste Aanleg.

(31) ARA, ref. I.161, M.R.THIELEMANS, o.c. (Papiers dits Bouteville), nr. 68: register 'Protocole Général', p. 43v'.